

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრი

დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა

წელწიკულ

2020

სპეციალური გამოცემა

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

მედიატორის როლი მედიაციის დასრულების ეტაპზე

თანამედროვე მსოფლიოში დავების აღგეხნატივი მოგვაჩეხებსა და მედიაციის ინსტიტუტის განვითარების კვადაკვად მედიაციის თითოეული ეტაპის სხუდყოფა და კვლევა განსაკუთრებით საყუხადლებოა. მათ შოხის, უმნიშვნელოვანესია მედიაციის დასხუდების ეტაპი. სტატიაში შემოთავაზებულია მედიაციის ვადებუდებები, შესადებებობები და უფლებები კეხდო (ახასასამახთლო) ფოხმის მედიაციის დასხუდების დოხს. ასევე, სხვადასხვა ქვეყნისა და საეხთაშოხისო ოხგანიზაციის მიეხ მილებული საკანონმდებლო დანაწესები და ცადკეული სამეცნიეხო ნაშოხობების ანადიზი მედიაციის ხოდის შესახებ მედიაციის დასხუდების ეტაპზე. აღნიშნული თემის კვლევა მნიშვნელოვანია, ხათა განვითარეხეს მედიაციის ინსტიტუტი და მედიაციის პოცესის ეხთ-ეხთი უმნიშვნელოვანესი კომპონენტი - მედიაციის დასხუდების ეტაპი. სტატია ეხება საქახთველოს კანონს „მედიაციის შესახებ“ - ქახთული კანონმდებლობის მიმდინახე ხეადობის შიდასამახთლებივ ქიდიში და შესაბამისობას საეხთაშოხისო კანონმდებლობასთან, წინამდებახე თემის იხგვივ.

საკვანდო სიგყვები: მედიაციის ეთიკა, პიხინციპები, მედიაციის პოფესიული ხოდი, მედიაციის დასხუდება, შეთანხმება, ნაწილობივი შეთანხმება, შეუთანხმებლობა, მედიაციის ვადებუდებები, მედიაციის უფლებები, შეთანხმების დაება, შეთანხმების აღსხუდება, ქახთული კანონმდებლობა, „მედიაციის შესახებ“ საქახთველოს კანონი.

1. შესავალი

მედიაცია, ეს არის კონფლიქტის გადაჭრის საშუალება, რა დროსაც ნეიტრალური მესამე მხარე ეხმარება კონფლიქტის მხარეებს, რათა მათ მიადწიონ ისეთ შეთანხმებას, რომელიც ორივე მხარისთვის სამართლიანი და მისაღები იქნება.¹ მედიაცია არაფორმალური პროცესია, თუმცა ეს არ ნიშნავს, რომ ის გარკვეული სტადიებისგან არ შედგება და ის მხოლოდ ქაოსური პროცესია, რომლის დროსაც მედიატორი საკუთარი მიუკერძოებლობისა და ავტორიტეტის მეშვეობით ცდილობს მხარეთა შორის არსებული დავის გადაწყვეტას.² ბერგერის აზრით, მედიაცია შედგება 5 ძირითადი ეტაპისგან: 1. მედიაციის გახსნა; 2. კონკრეტული საკითხებისა და მხარეთა ინტერესების გამოკვეთა; 3. ინფორმაციის შეგროვება; 4. საკითხები, რომელზედაც მხარეები უნდა შეთანხმდნენ და ამ შეთანხმების შესადლო ვარიანტები; 5. მედიაციის საბოლოო შეთანხმება და მედიაციის დასრულება.³

ბოლო წლების განმავლობაში საქართველოში აქტიურად ვითარდება დავების ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალებების გამოყენების პრაქტიკა, რამაც თავისთავად შექმნა მედიაციის ინსტიტუტის სამართლებრივი რეგულირების საჭიროება.

მედიაციის უშუალოდ რომელიმე კონკრეტული ეტაპის დახასიათებამდე საჭიროა უახლესი ისტორიული რაკურსის მცირე მიმოხილვა. მედიაციის განვითარების გარდამტეხ ეტაპად შეიძლება ჩაითვალოს, პირველ რიგში, გაერთიანებული ერების ორგანიზა-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სამართლის სამაგისტრო პროგრამის სტუდენტი.

¹ Foster K., A Study in Mediation Styles: A Comparative Analyses of Evaluative and Transformative Styles, <www.mediate.com/articles/fosterK1.cfm> [28.10.2019].

² ცეხცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 235.

³ იქვე 236, მითითებულია: Berger K. P., Private Dispute Resolution in International Business, Negotiation, Mediation, Arbitration, Vol.2, Case Study, „Kluwer Law International“, Alphen Aan Den Rijn, 2006, 36.

ციის, საერთაშორისო სავაჭრო სამართლის კომისიის (UNCITRAL) მიერ 2002 წლის 4 ივნისს მიღებული მოდელური კანონი, რომელშიც მნიშვნელოვანი ცვლილებები შევიდა 2018 წელს. მოდელური კანონი ითვალისწინებს ერთგვაროვანი წესების დამკვიდრებას მედიაციის პროცესთან დაკავშირებით.⁴ ხოლო ამის შემდეგ ევროპარლამენტისა და ევრო საბჭოს მიერ 2008 წლის 21 მაისს მიღებული მიღებული დირექტივა (2008/52/EC) „სამოქალაქო და კომერციული მედიაციის ასპექტებთან დაკავშირებით“, რომელმაც განსაზღვრა მედიაციის ძირითადი განვითარების გზა და პრინციპები. დირექტივის მიხედვით, იმისათვის, რათა მოხდეს მედიაციის ხელშეწყობა და არსებობდეს შესაბამისი სამართლებრივი ბაზა, მედიაციის ძირითადი ასპექტები უნდა გაითვალისწინოს სახელმწიფოთა სამოქალაქო საპროცესო სამართალმა.⁵

საქართველოში 2011 წლიდან აქტიურად მიმდინარეობს პროცესები მედიაციის ინსტიტუტის ქვეყნის შიგნით პოპულარიზებასა და შიდასახელმწიფოებრივი საკანონმდებლო ბაზის მოწესრიგებასთან დაკავშირებით, რაც გამოიხატა ადრეულ ეტაპზე სხვადასხვა საგანმანათლებლო პროექტების, სასამართლო მედიაციის საპილოტე პროგრამის განხორციელებით, ასევე გასულ წლებში არაერთხელ ჩატარდა „თბილისის მედიაციის დღეები“⁶, რითიც კიდევ უფრო პოპულარული გახდა მედიაციის ინსტიტუტი საქართველოში და ამ მრავალწლიანი მომზადების შედეგად 2019 წლის სექტემბრიდან საქართველოში ამოქმედდა „მედიაციის შესახებ“⁷ საქართველოს კანონი, რაც კიდევ ერთი დიდი წინ გადადგმული ნაბიჯია მედიაციის ინსტიტუტის განვითარებისა და საზოგადოებისთვის დავების ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალებების ხელმისაწვდომობის გაზრდისთვის.

რაც შეეხება უშუალოდ მედიაციის დასრულების ეტაპს, მედიაციის შესახებ არსებული ფაქტობრივად ყველა ნორმატიული აქტი საუბრობს მედიაციის დასრულების პროცესზე და ითვალისწინებს მედიაციის დასრულების ან/და შეწყვეტის სხვადასხვა გზას.

მედიაციის განვითარების კვალდაკვალ გამოიკვეთა, რომ მედიაციის დასრულების შესახებ ზუსტი ინსტრუქციების შემუშავება ფაქტობრივად შეუძლებელია, ვინაიდან ყველა კონფლიქტი ინდივიდუალურია და მოითხოვს ინდივიდუალურ მიდგომას, შესაბამისი სტრატეგიებითა და ხედვებით.

მედიაციის მსვლელობისას ყველაფერი შედარებით მარტივია თუ მხარეები ახერხებენ შეთანხმებას, ხოლო მაშინ, როდესაც მხარეები საბოლოო შეთანხმებამდე მისვლას ინტერესთა სხვაობის გამო ვერ ახერხებენ ან ჩიხში ექცევიან, მედიატორის მთავარი როლია, პირველ რიგში, განსაზღვროს რა პრობლემების გამო ვერ ახერხებენ მხარეები შეთანხმებამდე მისვლას, შემდეგ კი მედიატორმა უნდა შეიმუშაოს სხვადასვა სტრატეგია, რომლებითაც შესაძლებელი იქნება შეუთანხმებლობის მიზეზების გადაჭრა და ჩიხიდან გამოსვლა.⁸

⁴ ცეხცვაძე გ. (ხეღ.), ახევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუჩი ხ., ივანიძე გ., მახაუჩი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 35.

⁵ იქვე, 45.

⁶ Tkemaladze S., Tbilisi Mediation Days – A Glance Into The History, The Present, The Future, 2018, <<http://mediationblog.kluwerarbitration.com/2018/12/19/tbilisi-mediation-days-a-glance-into-the-history-the-present-the-future/>> [03/11/2019].

⁷ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, პირველი მუხლი.

⁸ Kovach K. K., Mediation in a Nutshell, 2nd ed., South Texas College of Law, A Thompson Reuters Business, 2010, 83.

შესაბამისად, მედიაციის დასრულების ეტაპზე, მედიატორის როლი უმნიშვნელოვანესია, ამ დროს მედიატორი უნდა დარწმუნდეს დაცული და გათვალისწინებულია თუ არა მხარეთა ინტერესები და მათი ურთიერთდამოკიდებულება. ამის განსაზღვრა პირდაპირ უკავშირდება მხარეთა მატერიალურ და ფსიქოლოგიურ მოთხოვნებს, მედიაციის პროცესიდან გამომდინარე.⁹

მედიაციის პროცესი შესაძლებელია სამი ძირითადი შედეგით დასრულდეს. თითოეულ შემთხვევაში მედიატორს სხვადასხვა როლი და ვალდებულება ეკისრება, ეს შედეგებია:

- მედიაციის დასრულება შეთანხმებით;
- მედიაციის დასრულება ნაწილობრივ შეთანხმებით;
- მედიაციის დასრულება შეთანხმების გარეშე.¹⁰

2. მედიატორის როლი მედიაციის დასრულების პროცესში

2.1. მედიატორის მიერ დასაცავი მედიაციის ძირითადი პრინციპები და ეთიკური ვალდებულებები

სხვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობები განსხვავებულია, თუმცა ევროპული ქვეყნების უმეტეს ნაწილში მედიატორთა ორგანიზაციები იცავენ საკუთარ შემუშავებულ წესებს ან მედიატორთა ქცევის ევროპულ კოდექსს.¹¹ სწორედ აღნიშნული კოდექსი აკეთებს ერთ უმნიშვნელოვანეს დათქმას, მედიატორი დარწმუნებული უნდა იყოს, რომ მხარეებს კარგად აქვთ გაცნობიერებული საქმის გარემოებები და მორიგების აქტში მითითებული პირობები.¹² გარდა ამისა, მედიაციის დასრულების მიზნის მიღწევის გზაზე მედიატორმა უნდა დაიცვას მედიაციის ძირითადი პრინციპები და ეთიკური მინიმუმი.¹³ ეს ძირითადი პრინციპებია: მხარეთა თვითგამორკვევა, მედიატორის მიუკერძოებლობა, ინტერესთა კონფლიქტის თავიდან არიდება, მედიატორის საკმარისი კომპეტენცია, მედიაციის პროცესის ხარისხი, სამართლიანი მედიაციის საფასური, მედიაციის პრაქტიკის განვითარების ხელშეწყობა.¹⁴ აღნიშნულის თაობაზე, „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლი შეიცავს მედიატორისთვის დამახასიათებელ ძირითად პრინციპებს, რომლებსაც უნდა აკმაყოფილებდეს მედიატორი, რათა წარმატებით შეძლოს მედიაციის პროცესის განხორციელება, კანონის ეს ნორმა უნდა ჩაითვალოს უაღრესად საჭირო და მხარეთათვის მნიშვნელოვან მიმთითებელ ნორმად მედიაციის ხარისხისა და მედიატორის კვალიფიკაციასთან დაკავშირებით, რაც პირდაპირ შეესაბამება საერთაშორისოდ აღიარებულ მედიაციისა და მედიატორისთვის დამახასიათებელ პრინციპებს.

⁹ Conflict Resolution Services (CRS), Atlantic, 2016, <<http://crsatlantic.com/closure-of-a-mediation>> [26.10.2019].

¹⁰ Macmillan R., A Practical Guide for Mediators, Macmillan, Macmillan Keck, Attorneys & Solicitors, 2012, <<http://www.macmillankeck.pro/media/pdf/A%20Practical%20Guide%20for%20Mediators.pdf>> [26.10.2019].

¹¹ შუდაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო - ამერიკულ პრიზმაში, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2016, 62.

¹² იქვე 63, მითითებულია ლინკი: <http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf> [11.10.2018].

¹³ Principles of Conduct for Mediators, The institute of arbitrators and mediators, Australia, 2003, art.3, <<https://www.resolution.institute/documents/item/2266>> [25.10.2019].

¹⁴ Model Standards of Conduct for Mediators, American Bar Association, 2005, <https://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/model_standards_conduct_april2007.authcheckdam.pdf> [26.10.2019].

ცალკე უნდა გამოიყოს მედიაციის ეთიკის უმნიშვნელოვანესი წესი, მედიატორმა როგორც მედიაციის ნებისმიერ ეტაპზე, ასევე მედიაციის წარმატებით თუ წარუმატებლად დასრულების შემდეგ, აუცილებლად უნდა დაიცვას პროცესის კონფიდენციალობის პრინციპი, არ გასცეს ინფორმაცია მხარეებთან შეუთანხმებლად.¹⁵

კონფიდენციალობის დაცვა, ორ უმნიშვნელოვანეს საკითხს უკავშირდება. პირველი, მედიაციის მონაწილე მხარეთა ინტერესებს, საქმიანობისა თუ პირად საიდუმლოებსა და ინფორმაციას, რომელიც ცნობილი გახდა მედიატორისთვის მედიაციის პროცესში. სწორედ კონფიდენციალობის პრინციპისა და ეთიკურობის მოთხოვნის გამო იცავს მედიატორი უპირობოდ მისთვის ცნობილ ინფორმაციას. ასევე, მეორე მხრივ, მედიაციის წარუმატებლად დასრულების ან სასამართლოში მხარეთა გადანაცვლების დროს მედიატორის ეთიკური ვალდებულებაა, არ გასცეს სამედიაციო პროცესში მის მიერ მიღებული ინფორმაცია და დაიცვას ის კონფიდენციალურად.¹⁶

აღნიშნულ ნაწილში „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლი საკმაოდ ვრცლად და ნათლად აღწერს კონფიდენციალობის დაცვის აუცილებლობას. აღნიშნული ნორმა ინფორმაციის გამჟღავნების შესაძლებლობებს იძლევა მხოლოდ მხარეთა ნებით ან/და სხვა აუცილებლობით, რაც შეიძლება გამონვეული იყოს სხვა ადამიანების უფლებების დაცვისთვის, ეს კი დადებითად უნდა შეფასდეს, რადგან კონფიდენციალობის საკითხის დეტალური მოწესრიგება, მედიაციის ინსტიტუტის მდგრადობის ერთ-ერთი მთავარი გარანტიაა და განაპირობებს მხარეთა ნდობას მედიაციის პროცესისადმი, საქართველოს კანონმდებლობა კი ამ ნაწილში საკმაოდ თანმიმდევრული და მხარეთა ინტერესებს მორგებულია.

თითოეული პრინციპის დაცვა არის გარანტია მედიატორისთვის, რომ მედიაციის პროცესი ეფექტურად ჩაივლის, თუმცა მნიშვნელოვანია ერთი რამ, მედიაციის დასრულების დროს მედიატორმა აუცილებლად უნდა დაიცვას წესი, რომლის მიხედვითაც მედიატორს არ აქვს უფლება თავად შესთავაზოს მხარეებს შეთანხმების პირობები და გზები. ამის ნაცვლად მედიატორი უნდა ეცადოს დაასრულოს მედიაცია ისე, რომ მხარეებმა თავად შეძლონ იპოვონ გზები საკუთარი დავის გადაჭრისთვის.¹⁷ პრინციპების დაცვის პრაქტიკული შედეგები უკეთესად ჩანს მედიაციის დასრულების თითოეულ შემთხვევაში.

2.2. მედიაციის შეთანხმებით დასრულება

რას ნიშნავს „წარმატება“ მედიაციის დროს? ზოგიერთი მიიჩნევს, რომ წარმატება მედიაციის შედეგში - შეთანხმებაშია. სხვების აზრით, თუკი მხარეები ცოტათი უფრო ბედნიერი ნავიდნენ, ვიდრე ეს მედიაციამდე იყო, მედიაცია წარმატებულია. თუმცა მხოლოდ ეს საკმარისი არაა, მედიაცია წარმატებულია, თუ შეთანხმებასთან ერთად მხარეები გრძნობენ, რომ მათ მოუსმინეს და მათ აზრს, საჭიროებებს, მოთხოვნებს პატივს სცემენ¹⁸

გასათვალისწინებელია მთავარი კითხვაა, როგორ უნდა დაკმაყოფილდნენ მხარეები და როდის უნდა მიხვდეს მედიატორი, რომ მედიაციის პროცესში შეთანხმება

¹⁵ Model Standards of Conduct for Mediators, American Bar Association, 2005, <https://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/model_standards_conduct_april2007.authcheckdam.pdf> [26.10.2019].

¹⁶ Waldman E., Mediation Ethics Cases and Commentaries, a Wiley Imprint, United States of America, San Francisco, CA, 2011, 225.

¹⁷ ICDR Canada, Canadian Dispute Resolution Procedures, <https://www.icdr.org/sites/default/files/document_repository/ICDR-Canada-Rules-English.pdf> [24.10.2019].

¹⁸ Hamburg B., the definition of success in mediation, <<https://www.sfb.org/basf-bulletin/2012/april-2012/mediation-success.aspx>> [22.10.2019].

მიღწეულია? როგორც წესი, ინდივიდუალური შეხვედრების ბოლოს მედიატორი მართავს მხარეებთან შემაჯამებელ შეხვედრას, რომლის დროსაც მედიატორი აჯამებს პროცესს ან დამატებით დროს აძლევს მხარეებს შეთანხმებისთვის.¹⁹ საუკეთესო შემთხვევაში, როდესაც მხარეებს შორის მიიღწევა შეთანხმება, მედიატორი ავალებს მხარეებს, მათ წარმომადგენლებს, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, შეადგინონ შეთანხმების პროექტი, რომელსაც დამატებით ორივე მხარე გაეცნობა და მოაწერენ ხელს.²⁰

მსგავსი ტიპის საუკეთესო შემთხვევის დროს, მედიატორის როლი რამდენიმე მნიშვნელოვან ასპექტში ვლინდება.²¹ მედიაციის კონტექსტი დაცული იყო, მთელი პროცესის განმავლობაში მედიატორი იჩენდა საკმარის ძალას და პროფესიონალიზმს რომ მხარეებისთვის ეჩვენებინა სწორი გზები და დაეცვა პროცესი.²² ასევე, მედიატორი უზრუნველყოფდა, რომ მხარეები ჩართული ყოფილიყვნენ პროცესში, გაეგოთ საკუთარი და მეორე მხარის ინტერესები, საკუთარი პოზიციებიდან გადასულიყვნენ და გაეაზრებინათ რეალური ინტერესები და მიზნები. მხარეები გრძნობდნენ, რომ მედიატორი მათ თანაბრად და მიუკერძოებლად ექცეოდა. რაც მთავარია, მხარეები იყვნენ გადანყვეტილების მიმღები და მათ არ განუცდიათ ძალდატანება შეთანხმების დადებასთან დაკავშირებით მედიატორისაგან.²³

ცალკეული ქვეყნებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების კანონები და დირექტივები პირდაპირ განსაზღვრავს, თუ რა შემთხვევებში უნდა დაასრულოს მედიაციის პროცესი მედიატორმა.²⁴ საინტერესო, თუ რა მოდელს შეიცავს შვეიცარიული დოქტრინა, რომელშიც აუცილებელი მოთხოვნაა, რომ თუ მხარეებმა დავა გადასცეს ნეიტრალურ მესამე მხარეს, ნეიტრალურმა მესამე მხარემ, ამ შემთხვევაში მედიატორმა, ხელი უნდა შეუწყოს მხარეთა შეთანხმებას.²⁵ გარდა ამისა, მხარეთა შეთანხმება მანამდე არ ითვლება მიღწეულად, სანამ მხარეები ამ შეთანხმების ტექსტს არ დაწერენ და ხელს არ მოაწერენ, ზეპირი შეთანხმება ან სხვა ფორმით რაიმეზე მხარეთა შორის თანხმობა წერილობითი დადასტურების გარეშე მედიაციის პროცესში არ მიიჩნევა შეთანხმებულად.²⁶ ასევე, ზოგიერთი მოსაზრებით, შვეიცარიული მოდელი განსაკუთრებით, ხაზს უსვამს მედიატორის როლს მედიაციის დასრულების პროცესისთვის და მოითხოვს, რომ შეთანხმების მიღწევის შემთხვევაში მხარეებმა შეთანხმებაში გაითვალისწინონ, რომ აღნიშნული მიღწეულია მედიატორის დახმარებით და ასევე მედიატორი დანიშნულია უშუალოდ მხარეთა მიერ საკუთარი არჩევნითა და სურვილით.²⁷

მედიაციის შეთანხმებით დასრულებასთან დაკავშირებით, საერთაშორისო სავაჭრო სამართლის კომისიის²⁸ მიერ 2002 წლის 19 ნოემბრის საერთაშორისო კონსილაციის შესახებ მიღებული კანონის მიხედვით,²⁹ მედიაციის შეთანხმებით დასრულების შემ-

¹⁹ ყანდაშვიდი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ., 2018, 100.

²⁰ იქვე.

²¹ Kovach K. K., *Mediation in a Nutshell*, 2nd ed., South Texas College of Law, West, a Thompson Reuters Business, 2010, 176.

²² Azad A., *Power, Impartiality and Timing: Third Party Mediation in the Middle East*, 2018, <<https://www.mediate.com/articles/azad-power-impartiality.cfm>> [20.10.2019].

²³ Graham K., *What's A Successful Mediation*, 2014, <<https://www.mediate.com/articles/GrahamKbl20140905.cfm>> [20.10.2019].

²⁴ ცეხცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 196.

²⁵ იქვე, 201.

²⁶ Swiss Rules of Commercial Mediation of the Swiss Chambers of Commerce and Industry, article 21/04/2007.

²⁷ ცეხცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 202.

²⁸ UNCITRAL - უნსიტრალი, ანუ საერთაშორისო სავაჭრო სამართლის კომისია, <uncitral.org> [21.10.2019].

²⁹ UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, A/RES/57/18, 19.11.2002, <<https://digitallibrary.un.org/record/479115?ln=en>> [15.05.2019].

თხვევაში მედიატორს ორი ძირითადი როლი ეკისრება, მედიატორი დაასრულებს მედიაციის პროცესს, თუკი ის თავად დარწმუნდება, რომ მხარეები შეთანხმდნენ, თუმცა ეს არ ნიშნავს იმას, რომ მედიატორი უნდა მოიქცეს ისე, როგორც არბიტრი, არამედ მან მხოლოდ უნდა შეაფასოს და მხარეებთან ერთად დარწმუნდეს, რომ მხარეები კონფლიქტის არსის, საკუთარი მოთხოვნების თაობაზე შეთანხმდნენ და სურთ დაასრულონ პროცესი შეთანხმებით.³⁰

მიუხედავად იმისა, რომ UNCITRAL-ის მოდელური კანონი არ წარმოადგენს სავალდებულოდ შესასრულებელ აქტს გაეროს წევრი ქვეყნებისთვის, მსოფლიოს 25-ზე მეტმა იურისდიქციამ სწორედ აღნიშნულ კანონს მიუსადაგა საკუთარი სამედიაციო წესები და, შესაბამისად, მედიაციის დასრულების პროცესში UNCITRAL-ის მოდელურმა კანონებმა სხვადასხვა ქვეყანაში მოქმედი მედიატორები სწორედ ზემოთ აღნიშნული წესების დაცვით შებოჭა და ფაქტობრივად მათ სახელმძღვანელო პრინციპებად იქცა.³¹

გარდა იმისა, რომ სხვადასხვა შეთანხმება და კანონი განსაზღვრავს მედიაციის შეთანხმებით დასრულების შემთხვევაში მედიატორის როლს, პრაქტიკაში ხშირად უჭირთ მედიატორებს მიუკერძოებლობის შენარჩუნება, როდესაც ისინი საბოლოო შეთანხმებისა და მედიაციის შედეგის განსაზღვრაზე მუშაობენ.³²

პრობლემას ქმნის ის, რომ მედიატორს შესაძლოა ჰქონდეს შინაგანი რწმენა, რომ შეთანხმება არათანაბარია ან სხვადასხვა იურისდიქციისთვის მსგავსი შეთანხმება წინააღმდეგობრივია კანონის დანაწესებთან. დამატებით, შესაძლებელია მხარეთა მთლიანი ინფორმაცია არ გააჩნდეს მედიატორს და ამის გამო, მედიატორის აღქმით, შეთანხმება არ იყოს ორმხრივსარგებლიანი. თუმცა აღნიშნული ქრება თუკი მედიატორი მიიღებს სრულ ინფორმაციას და დარწმუნდება, რომ შეთანხმება აღნიშნული ფორმით, ორივე მხარის ინტერესშია.³³

აღნიშნული პრობლემების აღმოფხვრისთვის მედიატორს შეუძლია გამოიყენოს სხვადასხვა სტრატეგია, თუმცა ერთ-ერთი საუკეთესო გზაა, რომ მედიატორმა ჩაატაროს რეალობის ტესტი, რაც გულისხმობს, მედიატორის მხრიდან პირდაპირი შეკითხვების დასმას მედიაციის შესაძლო შედეგების თაობაზე. მედიატორმა აღნიშნული უნდა განახორციელოს საბოლოო შეთანხმების დადებამდე და მიიღოს დამატებითი ინფორმაცია, რათა დარწმუნდეს, რომ საბოლოო შეთანხმება არ არის არათანაბარი და მხარეთა ინტერესებისადმი წინააღმდეგობრივი.³⁴

ასევე აუცილებელია, რომ მედიატორმა მანამდე არ დაასრულოს მედიაცია, სანამ არ დარწმუნდება, რომ შეთანხმება პასუხობს სამართლიანობის სტანდარტებს³⁵, ეს აუცილებელია, რომ ზემოთ მოცემული პრობლემა აღმოიფხვრას, თუკი მედიატორი გრძნობს, რომ შეთანხმება წინააღმდეგობრივია მოქმედ იურისდიქციებთან, შესაძლებელია მედიაციის პროცესი გაგრძელდეს შეთანხმების შესაბამისად ტრანსფორმაცი-

³⁰ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002), annex II, იხ: <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/Annex_II.pdf> [20.10.2019].

³¹ ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ, 2018, 172.

³² Simons D., The Next Level of Impartiality, 2018, <<https://www.mediate.com/articles/simon-impairtiality.cfm>> [25.10.2019].

³³ Kovach K. K., Mediation in a Nutshell, 2nd ed., South Texas College of Law, West, a Thompson Reuters Business, 2010, 174.

³⁴ იქვე, 175.

³⁵ ჩიგაშვილი ნ., სამართლიანი შეთანხმება, როგორც მედიაციის ეთიკური ურღვევების საფუძველი, ჟურნ. „დავების ალტერნატიული გადაწყვეტა-წელიწდეული 2016“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2017, 13.

ამდე.³⁶ ეს აუცილებელია, რომ მედიაციის, როგორც ინსტიტუტისადმი, ნდობა შენარჩუნდეს.³⁷ ასევე შესაძლებელია მხარეთა წარმომადგენლებთან ერთად, ასეთების არსებობის შემთხვევაში, ან მხარეებთან ერთად მედიატორმა განიხილოს წინააღმდეგობრიობის საკითხი და მხოლოდ შესაბამისი ინფორმირების შემდეგ და მხარეთა რეაქციების შემდეგ განაგრძოს ან დაასრულოს პროცესი.

ამ ყველაფრის ფონზე, ჩნდება კითხვა, როგორ შეიძლება მიიყვანოს მედიატორმა მხარეები შეთანხმებამდე. ყველა მედიატორს შესაძლებელია საკუთარი ინდივიდუალური მიდგომა და სტრატეგია ჰქონდეს, რომელიც, რა თქმა უნდა, დასაწყისში განხილული მედიაციის ძირითადი პრინციპების შესაბამისი უნდა იყოს. თუმცა ზოგადი მოცემულობით, დასასრულამდე მისვლისა და ეფექტური მედიაციისთვის დამატებით რამდენიმე მნიშვნელოვანი სტრატეგიული მიდგომის გათვალისწინება შესაძლებელია.³⁸

მედიატორმა მოლაპარაკების წარმატებით დასრულებისთვის უნდა გაითვალისწინოს, რომ ადამიანები და პრობლემები მედიაციაში სხვადასხვა ცნებაა, ისინი ერთმანეთისგან უნდა გააცალკევოს. გარდა ამისა, მედიატორი ორიენტირებული უნდა იყოს არა მხარეთა პოზიციებზე, არამედ მათი ინტერესების გამოკვეთასა და მეორე მხარემდე მიტანაზე, დამატებით, მედიატორმა უნდა მოიფიქროს კრეატიული გზები, რომლებითაც მხარეებს საერთო სარგებლობის გადანყვეტილების მიღების გზას აჩვენებს. ამასთანავე, მედიატორმა უნდა შეიმუშაოს ობიექტური კრიტერიუმები, რაც მხარეთა ინტერესების გამოკვეთისთვის იქნება საჭირო.³⁹

საბოლოოდ, როდესაც მედიატორი რწმუნდება, რომ მედიაციის შეთანხმება მიღწეულია, ის ადგენს შეთანხმების პირობებს და წარუდგენს მხარეებს შემდგომი შესაბამისი კორექტირებისა და საბოლოო შეთანხმების დადებისთვის ან აღნიშნულს დაავალებს მხარეებს.⁴⁰ რაც შეეხება მედიატორის როლს სამედიაციო შეთანხმების დადებისა და გაფორმების პროცესში, ეს თემა უფრო ვრცლად ქვემოთ იქნება განხილული.

2.3. მედიაციის ნაწილობრივ შეთანხმებით დასრულება

მედიატორს სხვადასხვა ვალდებულება აქვს იმ ადამიანების მიმართ, ვინც მისი მომსახურებით სარგებლობს. ერთ-ერთი ასეთი ვალდებულებაა, რომ მედიატორმა განსაზღვროს, წინ მიიწევს თუ არა მედიაციის პროცესი.⁴¹

როდესაც მედიატორი ან მხარეები ხვდებიან, რომ მედიაცია წინ ვერ მიიწევს და დროა შეწყვეტის, ან მხარეები მხოლოდ ნაწილობრივ თანხმდებიან კონფლიქტის საგანზე, შესაძლებელია მედიატორმა შეწყვიტოს პროცესი ან მხარეებმა წერილობითი ან ზეპირი შეთანხმებით განაცხადონ, რომ მედიაციის გაგრძელება აზრს მოკლებულია და მიღწეულ შედეგზე შეჩერდნენ.⁴²

³⁶ ყანდაშვიდი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადანყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ, 2018, 100.

³⁷ იქვე, 101.

³⁸ Bowe G., Skills and Values: Alternative Dispute Resolution: Negotiation, Mediation, Collaborative Law, and Arbitration, Yearbook on Arbitration and Mediation, article 27, Vol.6, 2014, 469.

³⁹ დეტალურად იხ. Fisher R., Ury W., Paton B., Getting to Yes, 2nd ed., Random House Business Books, 1992, 13.

⁴⁰ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002), annex II, 2018, <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/Annex_II.pdf> [20.10.2018].

⁴¹ UN, Guidance for Effective Mediation, A/66/811, 9, <https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/GuidanceEffectiveMediation_UNDPA2012%28english%29_0.pdf> [25/06.2012].

⁴² ICDR Canada, Canadian Dispute Resolution Procedures, 01/01/2015, <https://www.icdr.org/sites/default/files/document_repository/ICDR-Canada-Rules-English.pdf> [25.10.2019].

იმ შემთხვევაში, თუ მედიაცია მხოლოდ ნაწილობრივი შეთანხმებით სრულდება, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ მედიატორი დაეხმაროს მხარეებს, ზუსტად განსაზღვრონ საკითხთა წრე, რომელზე შეთანხმებაც მოხდა. ამ შეთანხმებას ხელს აწერენ მხარეები. თუკი მხარეები დატოვებენ მედიაციას ისე, რომ არ დადებენ არანაირ, თუნდაც არაფორმალურ შეთანხმებას, მედიატორი მიიჩნევს, რომ მედიაცია შეუთანხმებლად დასრულდა.⁴³

მიუხედავად იმისა, რომ მხარე ან მხარეები აღარ ცდილობენ ინიციატივის გამოჩენას კონკრეტულ მომენტში, ეს არ ნიშნავს, რომ მათ შეიძლება აზრი არ შეიცვალოს.⁴⁴

სწორედ ამიტომ გამოცდილი მედიატორის როლი ისაა, რომ თუკი მედიატორი ხედავს შესაძლებლობას, რომ მედიაცია ჯერ კიდევ შეიძლება წარმატებით დასრულდეს, ის სხვადასხვა გზით უნდა ეცადოს პროცესის „გადარჩენას“.⁴⁵

პროცესის გადარჩენისა და დარჩენილ შეუთანხმებელ საკითხებზე მხარეთა შეთანხმებისთვის მნიშვნელოვანია მედიატორმა ჰკითხოს მხარეებს მათ ინტერესებთან დაკავშირებით და მისცეს დამატებითი დრო, იფიქრონ კიდევ რისი მიღწევა შეიძლება მედიაციის პროცესში, ჰიპოთეტურად, სიმულაციური სიტუაციების აღწერით, აჩვენოს და დააფიქროს მხარეები, კიდევ ხომ არ არსებობს სხვა გზები დამატებით საკითხებზე შეთანხმებისთვის. ასევე შეცვალოს პროცესის მსვლელობა და სტილი ახალი კრეატიული გზების მოფიქრებით, რაც ინდივიდუალურია და მედიატორის ცოდნასა და გამოცდილებაზეა დამოკიდებული.⁴⁶

საერთო ჯამში, როგორც წესი, მედიაციის მომწესრიგებელი კანონები და საერთაშორისო შეთანხმებები ცალკე არ გამოყოფს ნაწილობრივი შეთანხმების ბუნებას, შესაბამისად, ყველა ის საკითხი რაზეც შეთანხმდნენ მხარეები, უნდა განისაზღვროს, როგორც სამედიაციო შეთანხმება.

ამის გათვალისწინებით, მხარეები შეადგენენ შეთანხმების აქტს ისე, როგორც წარმატებით დასრულებული მედიაციის დროს და განერენ ყველა შეთანხმებულ საკითხს.⁴⁷ მედიატორის როლი კი უცვლელია, ის შეთანხმების ხელმოწერამდე უნდა ეცადოს ნებისმიერი გზით დაეხმაროს მხარეებს ყველა საკითხზე შეთანხმების მიღწევაში.⁴⁸

დასკვნის სახით, შეიძლება ითქვას, რომ ნაწილობრივი შეთანხმება ეხმარება მხარეებს გააცნობიერონ საკუთარი ინტერესები და დარჩენილ შეუთანხმებელ ნაწილთან დაკავშირებით ურთიერთობა მოაწესრიგონ სამომავლოდ სხვადასხვა გზით, შეთანხმებით, ნეიტრალური არბიტრის დახმარებით ან მედიაციის ხელახალი გამოყენებით.

2.4. მედიაციის დასრულება შეთანხმების გარეშე

სამწუხაროდ, მედიაცია ყოველთვის წარმატებით ვერ სრულდება. ეს დამოკიდებულია უამრავ მიზეზზე, დანყებული მხარეებით, მათი წარმომადგენლებით, დავის საგნით, პოზიციის ურყევობით, დამთავრებული მედიატორის მოქმედებებით.⁴⁹

⁴³ *Cripe D.*, Closing and the Meditated Agreement, 2013, <<https://www.mediate.com/articles/CripeD6.cfm>> [24.10.2019].

⁴⁴ *Gollan D.*, Dispute Resolution Magazine, American Bar Association, Vol.15, №2, 2009, 5.

⁴⁵ *Rodney A. M.*, Breaking the Impasse, <https://www.law.ufl.edu/_pdf/academics/centers/cgr/7th_conference/BREAKING_THE_IMPASSE_Article.pdf> [28.10.2019].

⁴⁶ *Gollan D.*, Nearing Finish Line, Dispute Resolution Magazine, American Bar Association, Vol.15, №2, 2009, 7.

⁴⁷ *Cripe D.*, Closing and The Meditated Agreement, 2013, <<https://www.mediate.com/articles/CripeD6.cfm>> [24.10.2019].

⁴⁸ *Foster K.*, A Study in Mediation Styles: A Comparative Analyses of Evaluative and Transformative Styles, 2003, <www.mediate.com/articles/fosterK1.cfm> [24.10.2019].

⁴⁹ *Kesley J.* Should We Also Talk About When Mediation Falls?, 2016, <<https://www.mediate.com/articles/KelseyJ1.cfm>> [22.10.2019].

როდის უნდა შეწყვიტოს მედიატორმა მედიაცია, როდის უნდა მიხვდეს ის, რომ შეჩერების დროა?⁵⁰

ამის შესახებ პირდაპირი მითითება არ არსებობს და ეს ისევ და ისევ დამოკიდებულია კონკრეტული სამედიაციო პროცესის მიმდინარეობაზე. ამის მიუხედავად, სხვადასხვა ქვეყნის კანონები და საერთაშორისო შეთანხმებები მეტ-ნაკლებად ეხება აღნიშნულ საკითხს, რაც ეხმარება მედიატორს, მიხვდეს თუ როდისაა დასასრულის დრო.

კანადის დავების გადაწყვეტის შესახებ პროცედურების დამდგენი რეზოლუციის მიხედვით, თუკი მედიატორი წერილობით ან ზეპირად განაცხადებს, რომ შემდგომში მედიაციის გაგრძელება შედეგს ვერ მოიტანს ან მხარეები თავად განაცხადებენ, რომ მედიაციის შემდგომი გაგრძელება აზრს მოკლებულია და შეთანხმებამდე მისვლა შეუძლებელია, მედიაცია უნდა შეწყდეს.⁵¹

დაახლოებით ანალოგიურ წესებს ადგენს გერმანული კანონმდებლობაც მედიატორისთვის. თუკი მედიატორი თვლის, რომ მედიაციის შემდგომი გაგრძელება შედეგს ვერ გამოიღებს, ის აცნობებს მედიაციის მონაწილე თითოეულ მხარეს მედიაციის დასრულების გადაწყვეტილების შესახებ.⁵²

შესაბამისად, საკანონმდებლო პრაქტიკა განვითარდა იმგვარად, რომ მედიატორს ეძლევა საშუალება საკუთარი შეხედულებებითა და რწმენით გადაწყვიტოს, როდის არის მედიაციის შეჩერების ან/და შეწყვეტის დრო.

ანალოგიურ წესებს იცნობს UNCITRAL-ის მოდელური კანონიც, რომლის მიხედვითაც ასევე მედიატორს აქვს უფლება საკუთარი შეხედულებით, მხარეებთან შეთანხმების შემდეგ შეწყვიტოს მედიაცია.⁵³

როგორც საერთაშორისო კანონმდებლობის ანალიზი გვიჩვენებს, მედიატორის როლი მედიაციის შეწყვეტისას შესაძლებელია მის შეხედულებებზე იყოს დამყარებული. თუმცა, რა თქმა უნდა, მედიატორს ეკისრება შესაბამისი ვალდებულებები არ შეწყვიტოს მედიაცია ბრმად და წინდაუხედავად, არამედ ამონუროს ყველა შესაძლო გზა მედიაციის პროცესის გადასარჩენად და მხოლოდ ამის შემდეგ მიიღოს გადაწყვეტილება მედიაციის შეწყვეტის თაობაზე.

მედიატორს მრავალი გზა აქვს იმისთვის, რომ პრაქტიკაში შეძლოს მედიაციის მხარეების ნახალისება შეთანხმებითვის.

პრაქტიკაში, რა თქმა უნდა, მედიატორმა უნდა შეინარჩუნოს ნეიტრალურობა მხარეთა მიმართ, არ შესთავაზოს თავად გამოსავალი და არ მოახდინოს გავლენა შეთანხმების პირობებზე⁵⁴, თუმცა ამის პარალელურად, თუკი მედიატორი ხედავს, რომ მედიაცია ჩიხში მოექცა⁵⁵, მედიატორს შეუძლია სხვადასხვა პრაქტიკული მაგალითებისა და რჩევების მიხედვით ეცადოს ჩიხიდან თავის დაღწევა.

⁵⁰ Adler P. The End of Mediation: An Unhurried Ramble On Why The Field Will Fail And Mediators Will Thrive Over The Next Two Decades!, 2009, <<https://www.mediate.com/articles/adlerTheEnd.cfm>> [31.10.2019].

⁵¹ ICDR Canada, Canadian dispute resolution procedures, 01/01/2015, <https://www.icdr.org/sites/default/files/document_repository/ICDR-Canada-Rules-English.pdf> [24.10.2019].

⁵² German Institution for Arbitration, DIS Mediation Rules, 01/5/2019, <<http://www.disarb.org/em/16/rules/dis-mediation-rules-id31>> [01.11.2019].

⁵³ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018, (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002), annex II, <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionersessions/51st-session/Annex_II.pdf> [01.11.2019].

⁵⁴ Andjabeg S. M., Mediation and The Principle of Neutrality, 2006, <<https://www.mediate.com/articles/adjabengS1.cfm?nl=101>> [01.11.2019].

⁵⁵ Edelstein S., How to Get Past Impasse in Mediation, 2017, <<https://www.americanbar.org/groups/litigation/committees/young-advocates/practice/2017/how-to-get-past-impasse-in-mediation>> [01.11.2019].

მედიატორს შეუძლია შეაფასოს მხარეთა დიალოგი და აღნიშნული გააკეთოს მხარეებთან ერთად, რათა მათ ნათლად დაინახონ, თუ რა მოთხოვნები და ინტერესები დევს ერთმანეთის პირისპირ. ასევე შესაძლებელია მედიატორმა მხარეებს იშვიათ შემთხვევებში, თუკი სხვა გამოსავალი აღარ არსებობს, წაუყენოს ულტიმატუმი, რაც გულისხმობს, რომ მედიატორმა აჩვენოს მხარეებს, რომ დასასრული ახლოსაა და თუკი მათ მართლა სურთ რაიმეზე შეთანხმება, ეს მათი დამატებითი შანსია, სანამ მედიაცია შეუთანხმებლად დასრულდებოდეს.⁵⁶

გარდა ამისა, მედიატორს შეუძლია მხარეებს შესთავაზოს ჰიპოთეტური სიტუაცია, რომელიც ჰგავს მხარეთა სიტუაციას და რომლის ჰიპოთეტური გამოსავალიც შესაძლებელია მხარეებისთვის მისაღები და მოსაწონი იყოს, თუმცა ეს მედიატორის მხრიდან არ უნდა გაკეთდეს ისე, რომ ჰიპოთეტური სიტუაცია პირდაპირი ანალოგი იყოს მხარეთა მოლაპარაკებისა, რითიც მხარეებს შესაძლოა გაუჩნდეთ ეჭვი მედიატორის ნეიტრალობისა და მიუკერძოებლობის მიმართ.⁵⁷

უამრავი პრაქტიკული მაგალითი არსებობს იმისა, თუ როგორ შეუძლია მედიატორს შეამციროს მედიაციის წარმატებლობის რისკები და დაეხმაროს მხარეებს ჩიხიდან გამოსვლაში და შეთანხმების მიღწევაში.⁵⁸ ეს ყველაფერი დამოკიდებულია კონკრეტული პროცესის მომდინარეობაზე, მედიატორის გამოცდილებაზე და შესაძლებლობაზე, თუ რა გზით სურს მას თავიდან დაეხმაროს მხარეებს მედიაციის წარმატებით დასრულებაში.

საერთო ჯამში, მედიატორი არ არის პირი, რომელმაც მედიაცია წარმატებით უნდა დაასრულოს. მედიატორი არ იღებს გადაწყვეტილებებს, მედიაციას ასრულებენ მხარეები საკუთარი შეთანხმებით, მედიატორი კი ეხმარება მხარეებს საკუთარი ინტერესების განსაზღვრასა და ძებნაში.⁵⁹

მედიაციის შეუთანხმებლად დასრულება მაინც არ უნდა გავიგოთ ისე, რომ მედიაცია მთლიანად წარუმატებელია, ვინაიდან შეთანხმების ვერ მიღწევით და მოლაპარაკების ჩაშლით მხარეებმა ნათლად გაიგეს, ერთი რამ, რომ მათ სჭირდებათ დავის მოგვარების სხვა გზები, თუნდაც ისეთი, როდესაც დავას ან კონფლიქტს გადაწყვეტენ არა თავად ისინი, არამედ სხვა ნეიტრალური არბიტრი, ან დროის გასვლის შემდეგ თავიდან მიმართავენ მედიაციას. წარუმატებლობაში მაინც არის ის წარმატება, რომ მხარეებმა გაიგეს, სამომავლოდ ვის ან რა გზებს უნდა მიმართონ, რომ მათი კონფლიქტი თუ დავა გადაწყდეს სხვა ფორმით.

3. მედიატორის როლი სამედიაციო შეთანხმების დადებასა და აღსრულებაში

3.1. საბოლოო შეთანხმების დადება

მედიაციის წარმატებით დასრულება აუცილებლად უნდა გაფორმდეს შეთანხმების სახით. ეს შეთანხმება ჩვეულებრივი ხელშეკრულებაა, რომელიც მხარეებმა ნებაყოფლობით უნდა შეასრულონ. მისი შეუსრულებლობა შესაძლოა გახდეს სასამართლო ან საარბიტრაჟო განხილვის საგანი.⁶⁰

⁵⁶ დეტალურად იხ. *Sawicki S. C.*, *Mediation: The Dance And The Deal*, 2010, 5, <<http://www.americanjournalofmediation.com/docs/SAWICKI%20-%20Mediation%20The%20Dance%20and%20The%20Deal%20.pdf>> [02/11/2019].

⁵⁷ *Gollan D.*, *Nearing Finish Line*, *Dispute Resolution Magazine*, American Bar Association, Vol.15, №2, 2009, 9.

⁵⁸ იქვე, 11, მითითებულია: *Brazil W. D.*, *Thoughts about Impasse for Mediators in Court Programs*.

⁵⁹ *Goldberg S. B.*, *Shaw M. L.*, *Is the Mediator's Primary Goal to Settle the Dispute?* *Dispute Resolution Magazine*, American Bar Association, Vol.15, №2, 2009, 21.

⁶⁰ *ცეხცვაძე გ.*, მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 244.

ევროპული ქვეყნების კანონმდებლობა, როგორც წესი, არ შეიცავს დაკონკრეტებულ მედიატორის როლის შესახებ სამედიაციო შეთანხმების ტექსტისა და გაფორმების პროცესში. ავსტრიული და გერმანული კანონები არ შეიცავს არანაირ რეგულირებას მედიაციის შეთანხმების ფორმასა და შინაარსის შესახებ და მედიატორსაც არ ეკისრება კონკრეტული როლები სამედიაციო შეთანხმების წესების განსაზღვრისთვის⁶¹. ამის პარალელურად კი, საფრანგეთში დამკვიდრებული პრაქტიკის მიხედვით, სამედიაციო შეთანხმების ტექსტს მხარეები და მათი წარმომადგენლები შეიმუშავებენ და მედიატორი ამ პროცესში არ ერთვება, თუკი ამას მხარეები არ ითხოვენ.⁶²

ასევე არ განსაზღვრავს მედიატორის კონკრეტულ როლს შეთანხმების დადების პროცესში UNCITRAL-ის მოდელური კანონი. კანონი მხოლოდ იმას ამბობს, მედიატორს ევალება ხელი მოაწეროს სამედიაციო შეთანხმებას, რაც ნიშნავს იმას, რომ მედიაცია შედგა და მედიატორმა აღნიშნული ხელმოწერით დაამტკიცა მედიაციის ჩატარებისა და დასრულების ფაქტი. ხელმოწერის გამო მედიატორს არ წარმოეშვება არანაირი ვალდებულებები სამედიაციო ხელშეკრულების პირობებთან და არსთან დაკავშირებით⁶³

სხვა შემთხვევებში, როგორც წესი, მედიატორი სამედიაციო შეთანხმებას ხელს არ აწერს, თუმცა მან შეიძლება შეადგინოს ოქმი მედიაციის ჩატარების შესახებ, რაც ძირითადად სასამართლო მედიაციის დროს გვხვდება,⁶⁴ თუმცა მნიშვნელოვანია ერთმანეთისგან განვასხვავოთ თეორიული და პრაქტიკული ნაწილი. მართალია, მედიატორი არ მონაწილეობს საბოლოო შეთანხმების ფორმულირების პროცესში, რაც ეხება მხარეთა შორის შეთანხმების განსაზღვრის პირობებს, თუმცა, როგორც წესი, ხშირად მედიატორი პირადად წერს მედიაციის შეთანხმების ტექსტს, რაც ძალიან მნიშვნელოვანი და საყურადღებო საკითხია.

იმ შემთხვევაში, თუ მედიაციის შეთანხმების ტექსტს მედიატორი ადგენს, მედიატორმა უნდა გაითვალისწინოს, რომ შეთანხმების ტექსტი უნდა იყოს შესაბამისი მედიაციის პროცესში მიღებულ გადაწყვეტილებებთან, მხარეები უნდა თანხმდებოდნენ ტექსტის ფორმულირებას და შეთანხმება მთლიანად უნდა ეყრდნობოდეს მედიაციის პროცესში ჩამოყალიბებულ რეალობას.⁶⁵

ყველა დეტალის ზუსტად განსაზღვრისა და მედიაციის შეთანხმების ჩამოყალიბების შემდეგ მედიატორი ხმამაღლა წაუკითხავს მხარეებს შეთანხმებას და დაურიგებს მათ შეთანხმების ასლებს, მოისმენს მხარეთა აზრს შეთანხმებასთან დაკავშირებით.⁶⁶

3.2. სამედიაციო შეთანხმების აღსრულება

მედიაციის შეთანხმებით დასრულების შემთხვევაში სამედიაციო შეთანხმებას აქვს მბოჭავი ძალა მხარეებისთვის ისე, როგორც ხელშეკრულებას.⁶⁷ აღნიშნული პრაქ-

⁶¹ ცეხცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 245.

⁶² იქვე, 246.

⁶³ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002), annex II, 2018, <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/Annex_II.pdf> [25.10.2019].

⁶⁴ ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ., 2018, 101.

⁶⁵ Tsur M., The Art of Writing a Mediation Agreement, mediate.com, <<https://www.mediate.com/articles/tsur.cfm>> [01.11.2019].

⁶⁶ Simmons M. E., One Mediation, Accessible to All, Dispute Resolution Magazine, Canada, 2016, <https://www.americanbar.org/content/dam/aba/publications/dispute_resolution_magazine/ombuds/7_international_dispatch_one_mediation.pdf> [03.11.2019].

⁶⁷ Sussman E., The Final Step: Issues in Enforcing the Mediation Settlement Agreement, the Fordham papers, 2008, 2, <https://sussmanadr.com/docs/Enforcement_Fordham_82008.pdf> [03.11.2019].

ტიკა გამომდინარეობს UNCITRAL-ის მოდელური კანონიდან, რომელიც ამბობს, რომ მხარეთა შეთანხმება არის მბოჭავი მხარეთათვის და აღსრულებადი.⁶⁸ ამერიკის შეერთებული შტატების კანონმდებლობა კი მხარეებს საშუალებას აძლევს, სამედიაციო შეთანხმება იძულებით აღსასრულებლად სასამართლო ორდერად აქციონ.⁶⁹

ანალოგიურად, არაფერს ამბობს მედიატორის როლზე შეთანხმების აღსრულების პროცესში ევროკავშირის 2008 წლის დირექტივა, რომლის შესაბამისიც არის და უნდა იყოს ევროკავშირის წევრი ქვეყნების სამედიაციო კანონები. დირექტივა მხოლოდ მიუთითობს, რომ შეთანხმება აღსრულებადია და შესაბამისი ქვეყანა, სადაც უნდა მოხდეს აღსრულება უზრუნველყოფს აღსრულების პროცედურებს სასამართლოს მიერ ან სხვა შესაბამისი გზებით.⁷⁰

საერთაშორისო კანონმდებლობების ანალიზიდან ცხადი ხდება, რომ სამედიაციო შეთანხმების აღსრულების ეტაპზე, მედიატორი პროცესს, ცალკეულ ეტაპზე მთლიანად დაცვილებულია. შესაბამისად, დასკვნა იმის თაობაზე, მედიატორი ერთვება თუ არა შეთანხმების აღსრულების პროცესში ან რა კონკრეტული როლები აქვს მას, უნდა იყოს შემდეგი, რომ მედიატორის როლი ამოიწურება სამედიაციო შეთანხმების გაფორმების შემდეგ და აღსრულება უკვე მხარეთა შორის არსებული სამართლებრივი ურთიერთობაა, სადაც მედიატორი აღარ ერთვება.

4. მედიატორის როლი მედიაციის დასრულების ეტაპზე ქართული კანონმდებლობის მიხედვით

წინამდებარე სტატია, სტატიის მიზნებიდან გამომდინარე, არ შეეხება სასამართლო მედიაციის ინსტიტუტს, აღნიშნული სტატია ეხება კერძო მედიაციის პროცესში მედიატორის როლს. განსაკუთრებით, მედიაციის ბოლო ეტაპზე, მედიაციის დასრულებისას.

2019 წლის სექტემბერი, უდავოდ, უნდა ჩაითვალოს საქართველოში მედიაციის განვითარების ერთ-ერთ უმთავრეს და გარდამტეხ თარიღად. 2019 წლის 27 სექტემბრიდან ძალაში შევიდა საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“.

კანონის მიღებამდე, კერძო მედიაციის მომწესრიგებელი ნორმები ქართულ კანონმდებლობაში, ფაქტობრივად, არ არსებობდა. შესაბამისად, არ არსებობდა ნორმები იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა მომხდარიყო და რა თავისებურებები ახასიათებდა მედიაციის დასრულების ეტაპს ქართული კანონმდებლობის მიხედვით.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის⁷¹ 187 პრიმა და შემდგომი მუხლები ეხება სასამართლო მედიაციას, რასაც, რა თქმა უნდა, არანაირი გარდამტეხი ეფექტი კერძო მედიაციისთვის არ ჰქონდა. მათ შორის საინტერესოა 187⁷ მუხლი, რომელიც შეეხება მედიაციის პროცესის დასრულებას, თუმცა აღნიშნული მუხლი მხოლოდ ძალიან მცირედ და ზედაპირულად აკეთებს დათქმას იმის თაობაზე, რომ თუკი სასამართლო მედიაციისთვის განკუთვნილ ვადაში მედიაცია დასრულდა მხარეთა შე-

⁶⁸ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002), annex II, 2018, <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/Annex_II.pdf> [28.10.2019].

⁶⁹ წუდაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2016, 118.

⁷⁰ EU Mediation Directive 2008/52/EC, Official Journal of the European Union, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0052&from=EN>> [24.5.2008].

⁷¹ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 14/11/1997, 187¹-ე მუხლი.

თანხმებით, სასამართლო მხარეთა შუამდგომლობის საფუძველზე გამოიტანს დასკვნას მხარეთა მორიგების დამტკიცების თაობაზე. აღნიშნულ შემთხვევაში სასამართლო მედიაციის შესახებ კანონმდებლობა საერთოდ არ იცნობს მედიაციის შეწყვეტის საერთაშორისოდ აღიარებულ გზებს და შესაძლებლობებს, როგორცაა: პროცესის რომელიმე მხარის ინიციატივით შეწყვეტა, მედიატორის უფლებას შეაფასოს პროცესი და გაიაროს მხარეებთან კონსულტაცია მედიაციის შეწყვეტის შესახებ. ასევე, არ არის არანაირი დანაწესი იმის თაობაზე თუ როდის უნდა ჩაითვალოს მედიაცია შეწყვეტილად ან დასრულებულად, ვინაიდან საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187⁵ მუხლი სასამართლო მედიაციისთვის ადგენს 45 დღიან ვადას, მაგრამ პრაქტიკაში თავისუფლად შესაძლებელია, რომ მხარეები და მედიატორი აღნიშნულ ვადაზე ბევრად ადრე დარწმუნდნენ, რომ მედიაცია არ არის საუკეთესო გზა მათ წინაშე არსებული დავისა თუ კონფლიქტის მოგვარებისთვის. შესაბამისად, საპროცესო კოდექსი ღიად ტოვებს შესაძლებლობებს, თუ როგორ უნდა დასრულდეს მედიაცია ნაწილობრივ შეთანხმებისა თუ შეუთანხმებლობის დროს.

ასევე, ვერ პასუხობს მედიაციის დასრულების ეტაპზე არსებულ გამოწვევებს „ნოტარიატის შესახებ“⁷² საქართველოს კანონის 38¹ მუხლი. აღნიშნული კანონიც მხოლოდ შეთანხმების მიღწევაზე აკეთებს აქცენტს და, რაც მთავარია, სანოტარო მედიაციის შესახებ წესების თანახმად, ნოტარიუსი მედიატორი ადგენს მორიგების აქტს და ამტკიცებს ნოტარიულად, რაც ასევე, რა თქმა უნდა, არ არის ეფექტური კერძო მედიაციის პრაქტიკისა თუ თეორიული ბაზისის განვითარებისთვის.

შესაბამისად, ერთადერთი გზა კერძო მედიაციის საკანონმდებლო ბაზის განვითარებისთვის სწორედ „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონზე გადის, რაც, თავის მხრივ, მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს მედიაციის პრაქტიკის მიმართულებას საქართველოში.

„მედიაციის შესახებ“ კანონმა საკმაოდ დიდი გზა გაიარა. „მედიაციის შესახებ“ ახალი კანონის პროექტზე მუშაობა დაიწყო 2016 წლის გაზაფხულზე ევროკავშირის/ EU4Justice და გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) ერთობლივი პროექტის ფარგლებში შექმნილი სამუშაო ჯგუფის მიერ, USAID/PROLoG-ისა და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) აქტიური ჩართულობითა და ფინანსური მხარდაჭერით⁷³. შემდგომი პერიოდის განმავლობაში, კანონის მიღების დღემდე, არაერთი კონფერენციისა და შეხვედრების ფარგლებში აქტიურად ხდებოდა კანონპროექტის სრულყოფა და დამუშავება, საბოლოოდ კი კანონპროექტი საპარლამენტო მოსმენების შემდეგ დამტკიცდა არსებული ფორმით და მისი ძირითადი ნაწილი, 1-17 მუხლები ამოქმედდება 2020 წლის 1-ლი იანვრიდან.

მედიაციის კანონპროექტი მრავალმხრივ საინტერესოა. მისი სარგებლიანობის შესახებ კანონის პირველივე მუხლი მნიშვნელოვან დათქმებს აკეთებს, კერძოდ, კანონის პირველი მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით:⁷⁴ „ეს კანონი დავის ალტერნატიული გზით გადაწყვეტის წახალისებისა და შესაბამისი პირობების შექმნის მიზნით, განსაზღვრავს მედიაციის წარმართვის პრინციპებს, მედიატორთა პროფესიული გაერთიანების ორგანიზებისა და საქმიანობის წესებს, მედიატორის უფლებამოსილებებს და მედიაციის პროცესთან დაკავშირებულ სხვა საკითხებს.“

⁷² საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 04/12/2009, 38¹-ე მუხლი.

⁷³ ბახნაბიშვილი გ., წიკლაუხი ს., სამედიაციო მორიგების აღსრულების საკითხი საქართველოში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 10.

⁷⁴ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, პირველი მუხლი.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, უნდა გამოიყოს სამი ძირითადი სიახლე, რაც შემოაქვს კანონს კერძო მედიაციისთვის საქართველოში:

- კანონი ეხება მედიაციის ისეთ ძირითად პრინციპებს, როგორცაა: კონფიდენციალობა, მიუკერძოებლობა, მედიატორის როლის განმარტების აუცილებლობა მხარეებისთვის, მხარეთა თანასწორობის უზრუნველყოფის, მორიგების პირობების თავისუფლად და ძალდაუტანებლად განსაზღვრისა და მხარეთა თავისუფლების უზრუნველყოფას მედიაციის პროცესში. აღნიშნული პრინციპების ხსენებით კანონი პირდაპირ მიანიშნებს იმას, რომ ის შესაბამისობაშია საერთაშორისო კანონმდებლობასა და პრაქტიკასთან.

- დადებითად უნდა ჩაითვალოს ასევე ისიც, რომ კანონი შეიცავს კონკრეტულ ნორმებსა და დანაწესებს მედიატორის უფლებებთან დაკავშირებით. კერძოდ, მედიატორს უფლება აქვს თავად განსაზღვროს ის წესები, რომლებიც საუკეთესოდ მიაჩნია მხარეთათვის, თუკი ამაზე თავად მხარეები თანახმა არიან. ასევე კანონის მიხედვით, მედიატორს უფლება აქვს გაამჟღავნოს მეორე მხარესთან ინდივიდუალური შეხვედრის დროს მიღებული ის ინფორმაცია, რაც შესაძლებელია საფრთხეს უქმნიდეს სხვა პირების სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას ან ინფორმაციის გამჟღავნება განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულის გამოძიებისთვისაა საჭირო. მართალია, კანონი არ აკეთებს დათქმას იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა შეაფასოს მედიატორმა ესა თუ ის ინფორმაცია რამდენად არის შესაბამისი ცალკეული გამოძიების წარმართვის ინტერესებისთვის ან რეალურად უქმნის თუ არა საფრთხეს ვინმეს სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას, მაგრამ აღნიშნულის შეფასება უნდა მოექცეს მედიატორის კვალიფიკაციისა და კომპეტენციის ფარგლებში, ხოლო კომპეტენციისა და კვალიფიკაციის შემოწმებისთვის კანონი ამკვიდრებს ქართული კერძო მედიაციისთვის სრულიად ახალ სისტემას.

- კანონის მე-14 მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით, კანონის საფუძველზე არსებობს საქართველოს მედიატორთა ასოციაცია, რომელიც ახორციელებს მედიატორთა თვითრეგულირებას. აღნიშნული სისტემის დანერგვას აქვს მრავალმხრივი ეფექტი ქართული კერძო მედიაციის განვითარებისთვის. კერძოდ, მედიატორთა ასოციაცია შექმნის შესაბამის სასერტიფიკაციო კურსს და შესაბამის სისტემას, რათა უზრუნველყოს მედიატორობის მსურველთა კვალიფიკაციის განსაზღვრა და შემდგომ მათი განწევრიანება და აღრიცხვა მედიატორთა რეესტრში. აღნიშნული შესაძლებელია შეფასდეს ორმხრივად, პირველ რიგში, აკრედიტირებულ მედიატორთა რეესტრის შექმნა დადებითად აისახება იმ კუთხით, რომ მედიაციით მოსარგებლეთათვის ნათელი იქნება ის, თუ ვინ არის სერტიფიცირებული მედიატორი და ვის აქვს შესაბამისი ცოდნა და გამოცდილება, რათა წარმართოს მედიაცია, თუმცა, მეორე მხრივ, რეკომენდაციის სახით შეიძლება ითქვას ის, რომ მედიაციის სასერტიფიკაციო კურსი უნდა იყოს იმდენად მოქნილი და ხელმისაწვდომი, რომ საშუალო შეძლების მედიაციითა და მედიატორობით დაინტერესებულ პირებს ჰქონდეთ შესაძლებლობა ჩაერთონ და გაიარონ შესაბამისი მომზადება კურსის ფარგლებში.

„მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონი განსაკუთრებით საინტერესოა იმ მხრივ, თუ რა სიახლეების შემოაქვს მედიაციის დასრულების ეტაპთან დაკავშირებით.

„მედიაციის შესახებ“ კანონის მე-9 მუხლი ეხება მედიაციის დასრულებას. იმისთვის, რომ უფრო ნათელი გახდეს, თუ რამდენად შეესაბამება აღნიშნული ნორმა საერთაშორისო სტანდარტებს, აუცილებელია ნორმის შინაარსისა და დანაწესების სხვა საერთაშორისოდ აღიარებულ პრინციპებთან და საკანონმდებლო აქტებთან შედარება.

როგორც უკვე აღინიშნა, საერთაშორისოდ აღიარებულია UNCITRAL-ის მოდელური კანონმდებლობის⁷⁵ გავლენა მედიაციის განვითარებაზე. მედიაციის კანონის მე-9 მუხლის

⁷⁵ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002), annex II, 2018, <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/Annex_II.pdf> [28.10.2019].

სასარგებლოდ უნდა ითქვას, რომ ნორმა არა მხოლოდ სრულად იზიარებს UNCITRAL-ის მოდელური კანონმდებლობის შინაარსს, როგორცაა მედიაციის შეწყვეტა ან დასრულება მხარეთა შეთანხმებით, მედიატორის მიერ მედიაციის შემდგომი გამოყენების არაეფექტურობის დასაბუთებით, ერთი რომელიმე მხარის განცხადებით, არამედ, კიდევ უფრო დაწვრილებითა და დამატებით სთავაზობს მხარეებსა და მედიატორს მედიაციის დასრულების გზას, როგორცაა, მაგალითად, მედიაციის დასრულება მედიაციისთვის წინასწარ განსაზღვრული ვადის გასვლის შემდეგ. მოცემული წესი შესაძლებელია ორგვარად გავიგოთ, პირველი, რომ მედიაცია ავტომატურად ჩაითვლება დასრულებულად, თუ წინასწარ განსაზღვრული ვადა გავიდა. მეორე მხრივ, აღნიშნული შესაძლოა არ აღიქმებოდეს, როგორც იმპერატიული ნორმა, არამედ როგორც მედიაციის დასრულების ერთ-ერთი ალტერნატივა და, მიუხედავად იმისა, რომ ვადა გავიდა, თუკი მედიატორი და მხარეები ჩათვლიან, რომ მედიაცია ისევ უნდა გაგრძელდეს, პროცესის შეწყვეტა კანონის მე-9 მუხლის 1-ლი პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტის შინაარსის გამო არ უნდა იყოს სავალდებულო და პრაქტიკული თვალსაზრისით, უკეთესი იქნება ნორმის შინაარსი განვითარდეს ისე, რომ მედიაციის ვადის გასვლის შემდეგ თუ მხარეები არ გამოთქვამენ სურვილს დამატებითი ვადის განსაზღვრაზე, მხოლოდ ამ შემთხვევაში ჩაითვალოს მედიაცია დამთავრებულად. ამის გათვალისწინებით, რეკომენდაციის სახით შეიძლება ითქვას, რომ კანონის მე-9 მუხლის 1-ლი პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტის ფორმულირება შესაძლებელია უფრო განივრცოს და დაემსგავსოს შვეიცარიის მედიაციის წესების განმსაზღვრელ სამართლებრივ აქტს⁷⁶ და ჩამოყალიბდეს შემდეგნაირად: „თუ ამოინურა მედიაციისათვის განსაზღვრული ვადა და მხარეები მედიატორის თანხმობით არ შეთანხმებულან მედიაციის გაგრძელებაზე“.

ასევე, მე-9 მუხლი პირდაპირ შეესაბამება მედიატორთა ქცევის ევროპულ კოდექსს⁷⁷, რომელიც, თავის მხრივ, მეტ-ნაკლებად იმეორებს და ემსგავსება UNCITRAL-ის მოდელურ კანონს, უფრო მეტიც, ევროპული კოდექსი აძლევს საშუალებას, მედიაციის მონაწილე რომელიმე მხარემ ნებისმიერ დროს შეწყვიტოს მედიაცია ყოველგვარი დასაბუთების გარეშე და შეწყვეტისთვის ევროპული კოდექსი არ მოითხოვს მხარისგან რაიმე წერილობითი ან ზეპირი ფორმის დაცვას, ხოლო ქართული კანონმდებლობა მოითხოვს, რომ მხარემ წერილობით განაცხადოს უარი მედიაციაში მონაწილეობაზე, რაც გარკვეულწილად, უნდა ჩაითვალოს, რომ ბევრად უფრო მოსახერხებელი და სასარგებლოა მედიაციის პროცესისთვის, რადგან ბევრად მარტივი იქნება დადგენა იმისა, თუ კონკრეტულად რა დროიდან შეწყდა მედიაცია. აღნიშნული წერილობითი დასაბუთება არ უნდა იქნას გაგებული ისე, თითქოს ეს მედიაციის პროცესის შეწყვეტის მოსურნე მხარეს სთხოვდეს მტკიცებასა და განმარტებას იმისას, თუ რატომ სურს მას მედიაციის შეწყვეტა. აღნიშნული არ არის მიღებული პრაქტიკა მედიაციის საერთაშორისოდ აღიარებულ ნორმებსა თუ კონვენციებში, შესაბამისად, კანონმდებლის ნება აქ უნდა განისაზღვროს იმ კუთხით, რომ მედიაციის დასრულების თაობაზე წერილობითი შეტყობინება ემსახურება პრაქტიკის გამარტივებას, რათა დადგინდეს რეალური დრო მედიაციის შეწყვეტისა და შეწყვეტის მოსურნე მხარის განცხადებული ნება მედიაციის შეწყვეტის შესახებ.

ასევე, დადებითად უნდა ჩაითვალოს, ის ფაქტი, რომ კანონის მე-9 მუხლი პირდაპირ უთითებს მედიაციის დასრულების თარიღის განსაზღვრის შესაძლებლობას,

⁷⁶ Swiss Rules of Mediation, The Swiss Chambers Of Commerce Association for Arbitration and Mediation, 2019, Art.16.

⁷⁷ European Code of Conduct for Mediators, European Commission, 2004, Art.3.2, <https://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf> [03.11.2019].

რაც გულისხმობს კონკრეტული მოქმედების, ან უმოქმედობის დროიდან მედიაციის დასრულებულად ჩათვლას, მაგ. წერილობითი შეთანხმების დღიდან ან მედიაციის ვადის გასვლით, რაც პირდაპირ UNCITRAL-ის მოდელური კანონმდებლობის გავლენად უნდა ჩაითვალოს, ვინაიდან რიგი ქვეყნები, როგორცაა კანადა საერთოდ არ იცნობს აღნიშნულ წესს და მედიაციის დასრულების თარიღს, არამედ მიუთითებს, რომ მხარეთა შეთანხმების ან ერთ-ერთი მხარის მიერ მედიაციის შეწყვეტაზე განცხადების მომენტიდან სრულდება მედიაცია.⁷⁸

ქართველმა კანონმდებელმა, ასევე ევროპული გზა აირჩია და კანონის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტით, კონკრეტულად განისაზღვრა მედიატორის როლი, მედიატორი არ ერთვება სამედიაციო მორიგების შედგენის პროცესში, თუ ამას მხარეები თავად არ ითხოვენ, აღნიშნული ჩანაწერი პრაქტიკული მნიშვნელობისაა და დადებითად უნდა შეფასდეს, რადგან ამ ჩანაწერით მედიატორი გამოცალკევებულია საბოლოო შეთანხმების შედგენისგან და შეთანხმება დგება უშუალოდ მხარეთა მიერ მათი შეხედულებებისამებრ და მედიაციის პროცესის შედეგების მიხედვით.

ასევე, დადებითად უნდა შეფასდეს კანონის მე-9 მუხლის მე-3 პუნქტის ჩანაწერი, რის მიხედვითაც მედიატორმა უნდა მოაწეროს ხელი მხარეებთან ერთად შეთანხმებას, ვინაიდან, ეს ბოლო საფეხურია, რომლის დროსაც მთლიანად იკვრება მედიაციის პროცესი და ხელმოწერა იძენს ორმაგ დანიშნულებას: პირველი, მხარეები ხელმოწერით აცხადებენ, რომ მედიაციის პროცესი იყო მათ ინტერესებს მორგებული და დახურული, მეორე მხრივ, ხელმოწერით მხარეები ადასტურებენ, რომ ისინი იაზრებენ პროცესის დასრულებას და მიღებულ შედეგს, რომელიც ასახულია შეთანხმებაში.

საერთო ჯამში, მხარეთა ხელმოწერა ადასტურებს, რომ შეთანხმებამ შეიძინა სავალდებულო დოკუმენტის იურიდიული სტატუსი, რომელიც შეიძლება დაამტკიცოს სასამართლომ.⁷⁹

რეკომენდაციის სახით შეიძლება ითქვას, რომ მიუხედავად იმისა, მედიატორი მონაწილეობდა თუ არა საბოლოო გარიგების შედგენაში, მან მაინც უნდა მოაწეროს ხელი შეთანხმებას, ამ ნაწილში უნდა დაკონკრეტდეს კანონის ჩანაწერისთვის კანონმდებლის მიზანი. ეს გულისხმობს შემდეგს: ზემოთ განხილულ შემთხვევებში ევროპული კანონმდებლობების მიხედვითა და დადგენილი პრაქტიკით, მედიატორის ხელმოწერა უნდა ნიშნავდეს არა შეთანხმების პირობების დამტკიცებას მედიატორის მიერ, არამედ იმას, რომ მედიაცია, როგორც პროცესი, შედგა და შეთანხმება, მოცემული პირობებით, მხარეთა მიერაა შემუშავებული.

შესაბამისად, შესაძლებელია კანონმდებლობაში ჩაიწეროს ან კანონის განმარტებითი ბარათი იძლეოდეს ინფორმაციას იმის თაობაზე, რომ მედიატორის ხელმოწერა სამედიაციო შეთანხმებაზე ემსახურება იმის დამტკიცებას, რომ მედიაციის პროცესი შედგა, თუმცა აღნიშნული ხელმოწერა არ ემსახურება მედიატორის მხრიდან შეთანხმების შესაბამისი შინაარსისა და პირობების დამტკიცებას, ვინაიდან შეთანხმების პირობები მხარეთა მიერაა განსაზღვრული, შემუშავებული და მბოჭავია მხოლოდ მათ მიმართ, როგორც ამას UNCITRAL-ის მოდელური კანონი განსაზღვრავს.

შუალედური დასკვნის სახით უნდა ითქვას, რომ მედიაციის კანონის მიღებით საქართველომ გადადგა კიდევ ერთი ნაბიჯი დავების ალტერნატიული მოგვარების ინსტიტუტებისა და კერძოდ, მედიაციის ქვეყნისა და საზოგადოების ყოველდღიურ

⁷⁸ ICDR Canada, Canadian Dispute Resolution Procedures, <https://www.icdr.org/sites/default/files/document_repository/ICDR-Canada-Rules-English.pdf> [24.10.2019].

⁷⁹ ცუჩი მ., მედიაციის შეთანხმების აქტის შედგენის ხელოვნება: სახელმძღვანელო ინსტრუქციები, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადი 2012“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2013, 229.

ცხოვრებაში დანერგვისკენ. აღნიშნული კანონი, ფაქტობრივად არის საფუძველი, რომ საზოგადოებას მიეცეს შესაძლებლობა გადაერთოს დავებისა და კონფლიქტების გადაჭრის ახალ ალტერნატიულ გზებზე, მედიაციის გზით, საზოგადოებას აქვს შესაძლებლობა მიიღოს: სწრაფი, იაფი, თანამედროვე დავების მოგვარების შესაძლებლობა, სადაც გადაწყვეტილებას მიიღებს და მთლიან პროცესს წარმართავს თავად მოდავე მხარე და არა ნეიტრალური მესამე პირი და, რაც მთავარია, აღნიშნული შესაძლებლობა მხარდაჭერილი და მოწესრიგებული იქნება საკანონმდებლო დონეზე. მედიაციის კანონის მიღებით, საქართველოს აქვს შესაძლებლობა, რომ გადავიდეს სრულიად ახალ სამართლებრივ რეალობაში, სადაც საზოგადოება თავად წყვეტს საკუთარ პრობლემებს მესამე მხარის ჩარევის, დიდი დროისა და რესურსების დაკარგვის გარეშე.

5. დასკვნა

ცალკეულ სახელმწიფოთა საერთაშორისო კანონმდებლობებისა და სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვის საფუძველზე, შესაძლებელია ითქვას, რომ მედიაციის დასრულების ეტაპზე, მედიატორის როლი განისაზღვრება, არამხოლოდ პროცესის ეფექტური წარმართვით, არამედ იმით, რომ მან შეაჯამოს პროცესი, ხოლო თუკი მხარეები შეთანხმდნენ, მედიატორმა დაავალოს მხარეებს შეიმუშაონ შეთანხმება. ასევე, გაეცნოს შეთანხმებას მხარეებთან ერთად და გამოაცხადოს მედიაცია წარმატებით დასრულებულად.

- ამ ეტაპამდე მისვლის გზამდე კი, რა თქმა უნდა, მედიატორმა პროცესი მედიაციის ძირითადი პრინციპებისა და მედიატორის ეთიკური წესების დაცვით უნდა წაიყვანოს. რაც ნიშნავს, რომ დასასრულამდე მისვლისას მედიატორი დაეხმარა მხარეებს თვითგამორკვევაში, დაიცვა მათ მიერ გამჟღავნებული ინფორმაციის კონფიდენციალობა, იყო ნეიტრალური და, შესაბამისად, მედიატორმა გააკეთა ყველაფერი იმისთვის, რომ უზრუნველყო პროცესის მაღალი ხარისხით ჩატარება, განსაკუთრებით, მედიაციის ინსტიტუტის პრინციპებისა და ღირსებების დაცვა.

- ხოლო, თუკი მხარეები მხოლოდ ნაწილობრივ შეთანხმდნენ ან საერთოდ ვერ მიაღწიეს შეთანხმებას, მედიატორმა უზრუნველყო მხარეებისთვის ყველა იმ საკითხის განსაზღვრა, რაზეც მედიაციის პროცესში მოლაპარაკება არ შედგა. ასევე, მედიატორი მანამდე ცდილობდა პროცესის გადარჩენას და მხარეთათვის მოლაპარაკების შესაძლებლობების უზრუნველყოფას სანამ ცალსახად ნათელი არ გახდა, რომ მხარეებს საკუთარი ინტერესების გადაწყვეტა კონკრეტულ მომენტში თავად იმდენად უძნელდებათ ან არ სურთ, რომ საჭიროა ნეიტრალური არბიტრი ან სხვა საშუალება და მედიაციამ დროებით, იმ ეტაპისთვის თავის თავი ამოწურა.

- მედიატორი არა მხოლოდ ასრულებს პროცესს, არამედ მხარეთა მოთხოვნით ეხმარება მათ მედიაციის საბოლოო შეთანხმების შედგენაში და ხელმოწერით ამტკიცებს, რომ მედიაციის პროცესი დასრულდა. აღსრულების ეტაპზე კი მედიატორის როლი უკვე ამოწურულია და შემდგომი ურთიერთობა მხარეებს შორის, აღსრულების ეტაპზე გრძელდება ისე, როგორც ჩვეულებრივი სახელშეკრულებო ურთიერთობა.

- სტატიის ფარგლებში განხილული მასალა მნიშვნელოვანია საქართველოში მედიაციის განვითარებისა და „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის სრულყოფისთვის. აუცილებელია მედიაციის დასრულების ეტაპზე მედიატორის როლი მკაფიოდ - თანამედროვე კანონმდებლობისა და საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისად ჩამოყალიბდეს. პრაქტიკაში განისაზღვროს მედიატორის მიერ მედიაციის საკუთარი შეხედულებით დასრულების საზღვრები და ასევე, მედიატორის მიერ სამედიაციო შეთანხმე-

ბაზე ხელმოწერის მნიშვნელობა, როგორც მტკიცებულება პროცესის დასრულებისა, როგორც ეს საერთაშორისო შეთანხმებებით არის მოწესრიგებული.

• საერთო ჯამში, კვლევის პროცესში წარმოდგენილი მასალა და მიგნებები დადებითად ნაადგება ქართული დავების ალტერნატიული მოგვარების საშუალებების განვითარებასა და მედიაციის დასრულების პროცესის სრულყოფას კანონმდებლობაში. კანონის სრულყოფა კი ერთ-ერთი მთავარი ფუნდამენტია, რის საფუძველზეც უნდა აშენდეს თანამედროვე, ეთიკური, ეფექტური და სანდო მედიაციის ინსტიტუტი.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.
2. საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, 04/12/2009.
3. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997.
4. ბახნაბიშვილი გ., წიკდაუხი ს., სამედიაციო მორიგების აღსრულების საკითხი საქართველოში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 10.
5. ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასამართლო ფორმები, თბ., 2018, 100-101, 172.
6. ჩიგაშვილი ნ., სამართლიანი შეთანხმება როგორც მედიაციის ეთიკური ურღვეობის საფუძველი, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2016“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2017, 13.
7. ცეხცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 196, 201-202, 235, 244-246.
8. ცეხცვაძე გ. (ხედ.), ახევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუხი ხ., ივანიძე გ., მახაუხი პ., ჟიჟიაშვილი თ., გააკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბრაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 35.
9. ცუხი მ., მედიაციის შეთანხმების აქტის შედგენის ხელოვნება: სახელმძღვანელო ინსტრუქციები, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2012“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2013, 229.
10. წუღაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო - ამერიკულ პრიზმაში, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2016, 62-63, 118.
11. EU Mediation Directive 2008/52/EC, Official Journal of the European Union, 24/5/2008.
12. German institution for arbitration, DIS mediation rules 01/05/2010.
13. ICDR Canada, Canadian dispute resolution procedures, 01/01/2015.
14. Model Standards of Conduct For Mediators, American Bar Association, 2005.
15. Principles of Conduct for Mediators, The institute of arbitrators and mediators, Australia, 2003.
16. UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, A/RES/57/18, 19/10/2002.
17. UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002).
18. Swiss rules of commercial mediation of the swiss chambers of commerce and industry, 21/04/2007.
19. Swiss Rules of Mediation, The Swiss Chambers of Commerce Association for Arbitration and Mediation, 2019.
20. Adler P., The End of Mediation: An Unhurried Ramble on Why the Field Will Fail and Mediators Will Thrive Over The Next Two Decades, 2009.
21. Andjabeg S. M., Mediation and The Principle of Neutrality, 2006, <<https://www.mediate.com/articles/adjabengS1.cfm?nl=101>> [01/11/2019].
22. Azad A., Power, Impartiality And Timing: Third Party Mediation in the Middle East, 2018, <<https://www.mediate.com/articles/azad-power-impartiality.cfm>> [24/11/2019].
23. Bowe G., Skills and Values: Alternative Dispute Resolution: Negotiation, Mediation, Collaborative Law, and Arbitration, Yearbook on Arbitration and Mediation, article 27, Vol.6, 2014.

24. *Cripe D.*, Closing and The Meditated Agreement, 2013, <<https://www.mediate.com/articles/Cripe-D6.cfm>> [24/11/2019].
25. *Edelstein S.* How to Get Past Impasse in Mediation, 2009, <<https://www.americanbar.org/groups/litigation/committees/young-advocates/practice/2017/how-to-get-past-impasse-in-mediation/>> [24/11/2019].
26. *Fisher R., Ury W., Paton B.*, Getting to Yes, 2nd ed., Random House Business Books, 1992, 13.
27. *Foster K.*, A Study in Mediation Styles: A Comparative Analyses of Evaluative and Transformative Style, 2003, <<https://www.mediate.com/articles/fosterk1.cfm>> [24/11/2019].
28. *Gollan D.*, Nearing Finish Line, Dispute resolution magazine, American Bar Association, Vol.15, No2, 2009, 9, 21.
29. *Kovach K. K.*, Mediation in a nutshell, 2nd ed., South Texas College of law, A Thompson Reuters Business, 2010, 83, 174.
30. *Kesley J.* Should We Also Talk About When Mediation Falls?, 2016, <<https://www.mediate.com/articles/KelseyJ1.cfm>> [24/11/2019].
31. *Mcmillan R.*, A Practical Guide for Mediators, Mackmillan Keck, Attornys and Solicitors, 2012, <<http://www.macmillankeck.pro/media/pdf/A%20Practical%20Guide%20for%20Mediators.pdf>> [24/11/2019].
32. *Sawicki S. C.*, Mediation: The Dance and The Deal, 2010.
33. *Simons D.*, the next level of impartiality, 2018, <<https://www.mediate.com/articles/simon-impartiality.cfm>> [24/11/2019].
34. *Simmons M. E.*, One Mediation, Accessible to All, Dispute Resolution Magazine, Canada, 2016, <https://www.americanbar.org/content/dam/aba/publications/dispute_resolution_magazine/ombuds/7_international_dispatch_one_mediation.pdf> [03.11.2019].
35. *Sussman E.*, The Final Step: Issues in Enforcing the Mediation Settlement Agreement, the Fordham papers, 2008, https://sussmanadr.com/docs/Enforcement_Fordham_82008.pdf [24/11/2019].
36. *Tkemaladze S.*, Tbilisi Mediation Days – A Glance Into The History, The Present, The Future, 2018, <<http://mediationblog.kluwerarbitration.com/2018/12/19/tbilisi-mediation-days-a-glance-into-the-history-the-present-the-future/>> [03/11/2019].
37. *Waldman E.*, Mediation Ethics Cases and Commentaries, A Wiley Imprint, United States of America, San Francisco, CA, 2011, 225.
38. <<http://crsatlantic.com/closure-of-a-mediation>> [24/11/2019].
39. <http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf> [24/11/2019].
40. <<https://www.resolution.institute/documents/item/2266>> [24/11/2019].
41. <https://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/model_standards_conduct_april2007.authcheckdam.pdf> [24/11/2019].
42. <https://www.icdr.org/sites/default/files/document_repository/ICDR-Canada-Rules-English.pdf> [24/11/2019].
43. <<https://www.sfbar.org/basf-bulletin/2012/april-2012/mediation-success.aspx>> [24/11/2019].
44. <<https://www.mediate.com/articles/GrahamKbl20140905.cfm>> [24/11/2019].
45. <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/Annex_II.pdf> [24/11/2019].
46. <https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/GuidanceEffectiveMediation_UNDPA2012%28english%29_0.pdf> [24/11/2019].
47. <https://www.law.ufl.edu/_pdf/academics/centers/cgr/7th_conference/BREAKING_THE_IMPASSE_Article.pdf> [24/11/2019].
48. <<http://www.disarb.org/em/16/rules/dis-mediation-rules-id31>> [24/11/2019].
49. <<https://www.americanbar.org/groups/litigation/committees/young-advocates/practice/2017/how-to-get-past-impasse-in-mediation>> [24/11/2019].
50. <<http://www.americanjournalofmediation.com/docs/SAWICKI%20-%20Mediation%20The%20Dance%20and%20The%20Deal%20.pdf>> [24/11/2019].
51. <<https://www.mediate.com/articles/tsur.cfm>> [24/11/2019].
52. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0052&from=EN>> [24/11/2019].
53. <http://gba.ge/uploads/files/reestri/kanonproekti_mediaciis_shesaxe.pdf> [24/11/2019].
54. <https://www.swissarbitration.org/files/50/Mediation%20Rules/English%20mediation_20-06-2016_webversion_englisch.pdf> [24/11/2019].